

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота магістра

з теми **«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ
ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО
ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ»**

Виконала:
студентка II курсу, групи DOb1-M17z
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Попіль Юлія Сергіївна

Керівник
Каньоса Н. Г., кандидат психологічних
наук, доцент

Рецензент
Дутко О. М., кандидат педагогічних наук,
старший викладач

Кам'янець-Подільський – 2018 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДО ШКОЛИ	11
1.1 Проблема підготовки дитини до навчання в школі на сучасному етапі	11
1.2 Педагогічні детермінанти готовності дитини до навчання в школі	19
1.3 Характеристика змісту компонентів готовності дитини до успішного навчання в школі	25
Висновки до першого розділу.....	34
РОЗДІЛ 2 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ.....	36
2.1 Обґрунтування організаційно-педагогічних умов підготовки дітей до школи	36
2.2 Дидактична модель реалізації організаційно-педагогічних умов підготовки дітей до навчання в школі.....	48
Висновки до другого розділу	60
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПЕРЕВІРКИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ.....	62
3.1 Організація і хід експерименту	62
3.2 Залежність між компонентами готовності дітей до школи та їх успіхами в навчанні	80
Висновки до третього розділу.....	87
ВИСНОВКИ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	92
ДОДАТКИ.....	98
Додаток А. Дидактична модель реалізації ОПУ підготовки дитини до школи	98
Додаток Б. Поетапна реалізація ОПУ підготовки дитини до школи.....	99
Додаток В. Особливості впливу сім'ї на підготовку дитини до школи	100
Додаток Г. Переваги й недоліки діяльності закладів дошкільної освіти у підготовці дитини до школи.....	101
Додаток Д. Зведена таблиця методів вивчення компонентів шкільної зрілості.....	102

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

В – високий рівень

ЕГ – експериментальна група

ЗДО – заклад дошкільної освіти

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти

КГ – контрольна група

КЕ – контрольний експеримент

Н – низький рівень

ОПУ – організаційно педагогічні умови

С – середній рівень

ФЕ – формувальний експеримент

ВСТУП

Найважливіший етап у житті кожної людини – дитинство. Її розвиток і особистісне становлення значною мірою пов'язане з освітою. Тому діти, що починають систематичне навчання в школі, до 6-ти років, зумовлюють нагальність комплексного вирішення низки соціально-педагогічних проблем. Серед них найбільш гостро постає проблема збереження самоцінності й унікальності дошкільного дитинства.

Початок навчання з шести років передбачає вдосконалення системи дитячих дошкільних установ, оптимізації освітнього процесу, органічною частиною якого є створення передумов до систематичної навчальної діяльності дитини, що ґрунтується на ідеї її всебічного і гармонійного розвитку. Зміни в освіті вимагають нових підходів у вирішенні питання наступності й перспективності взаємодії дошкільної і початкової ланок.

Перехід від дошкільного до молодшого шкільного дитинства є особливо значущим і відповідальним етапом у життєвому циклі становлення особистості. Це період визначальної ролі сім'ї і середовища, що оточує дитину, зміни виду провідної діяльності, появу нової соціальної ролі учня. У цей час відбувається розширення сфери потреб і мотивів, якісних перетворень у всіх сферах фізичного, психічного і соціального розвитку дитини, що в свою чергу призводить до новоутворень в інтелектуальній, емоційно-вольовій сферах, ставленні до себе й оточуючих. Готовність дитини до систематичного навчання стає підґрунтям, від якого залежить її подальші успіхи у навчальній діяльності, здатність до довільної діяльності, самодостатність і самопочуття, значною мірою впливає на її психічне та соматичне здоров'я.

Поява освітніх закладів нового типу, що працюють за різними системами навчання, необхідність створення наскрізних стратегій реалізації особистісно орієнтованої концепції освіти в контексті входження України в Європейський освітній простір зумовлює пошук шляхів удосконалення системи підготовки дітей до систематичного навчання в школі.

Проблема підготовки дітей до школи знайшла широке відображення у світовому й вітчизняному історико-педагогічному досвіді. Її вивчення започатковано класиками психології і педагогіки: Л. Виготський, О. Запорожець, Г. Костюк, О. Леонтьєв, Ж. Піаже, К. Ушинський, Ф. Фребель). Окремі психологічні, педагогічні і методичні аспекти проблеми розкриваються в працях В. Котирло, К. Щербакової та інших. Обґрунтовано систему організованих занять у дитячому садку (О. Усова, Ф. Сохін); розроблено методику розвитку компонентів навчальної діяльності на спеціальних заняттях із дошкільниками (Л. Артемова, Л. Венгер, А. Давидчук); досліджено різні аспекти готовності дитини до школи (М. Безруких, Я. Коломінський, Р. Нємов, Є. Панько); роль сім'ї в цьому процесі (О. Доукіна, В. Тостовий та ін.).

Особлива увага приділяється наступності в навчанні та вихованні дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку (Л. Артемова, В. Кузь, Л. Калмикова, О. Проскура, О. Савченко, Т. Назаренко та ін.).

Про гостроту проблеми підготовки дитини до школи свідчать праці А. Богущ, Л. Іщенко, М. Вашуленка, О. Кононко, Т. Піроженко, З. Плохій. У них приділено увагу не тільки можливості дошкільників у засвоєнні предметних знань, але й на те, що надмірне і раннє перевантаження дитини негативно впливає на її здоров'я, загальний розвиток, змінює сенс і зміст дошкільного дитинства.

Констатуючи суттєвий внесок учених теоретиків і практиків у розробку означеної проблеми, відзначимо, що серед досліджень немає таких, у яких процес підготовки до школи ґрунтується на цілісній концепції розвитку дитини і забезпечується комплексом організаційно-педагогічних умов. З урахуванням цієї потреби, а також рівня науково-теоретичної і практичної розробленості проблеми ефективної підготовки дітей до школи було обрано тему дослідження «Організаційно-педагогічні умови формування готовності дітей старшого дошкільного віку до шкільного навчання».

Об'єкт дослідження – процес підготовки дітей до школи.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови підготовки дітей до школи.

Мета дослідження – визначити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови підготовки дітей до школи.

Гіпотеза дослідження Ефективність процесу підготовки дітей до систематичного навчання в школі суттєво підвищиться за наявності сукупності організаційно-педагогічних умов, які передбачають: взаємодію і співпрацю сім'ї, закладу дошкільної освіти й школи; урахування залежностей між ключовими елементами компонентів готовності й успіхами дітей у засвоєнні навчального матеріалу; варіативність і оптимальне поєднання традиційних та інтерактивних методів і організаційних форм роботи.

Відповідно до мети й гіпотези сформульовані такі основні **завдання дослідження**:

- з'ясувати стан досліджуваної проблеми у психолого-педагогічній науці та практиці;
- виявити взаємозв'язки основних складових готовності шестирічок до школи та їх вплив на успішність навчання першокласників;
- визначити й обґрунтувати організаційно-педагогічні умови підготовки дітей до школи;
- обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність дидактичної моделі впровадження організаційно-педагогічних умов підготовки дітей до школи.

Теоретико-методологічною основою дослідження є положення психолого-педагогічної науки щодо активності суб'єкта в пізнанні, праці вітчизняних і зарубіжних дослідників з особистісно-орієнтованої освіти (І. Бех, О. Савченко, В. Сухомлинський, І. Якиманська та ін.), проблем дошкілля та початкової освіти (Л. Артемова, О. Кононко, З. Плохій, О. Проскура), наступності

дошкільної і початкової освіти (А. Богуш, З. Борисова, О. Киричук, В. Кузь, Т. Назаренко та ін.); сутності і компонентів готовності дитини до навчання в школі (Л. Божович, Л. Венгер, Ю. Гільбух, О. Кононко, Д. Ельконін та ін.).

Для вирішення поставлених у роботі завдань використано комплекс **методів дослідження**. На теоретичному рівні з метою обґрунтування теоретичних положень дослідження та уточнення основних наукових понять використовувалися аналіз і узагальнення літературних джерел, вітчизняного й зарубіжного досвіду; для визначення основних організаційно-педагогічних умов підготовки дітей до школи і розробки дидактичної моделі їх упровадження використовувались методи моделювання, зіставлення та прогнозування.

На емпіричному рівні з метою виявлення реального стану готовності дітей до навчання в школі, ефективності існуючих методик підготовки до школи і досліджуваних організаційно-педагогічних умов було використано методи експертизи, анкетування, бесіди, тестування, спостереження, педагогічний експеримент. Для групування експериментальних даних та їх подальшої комп'ютерної обробки використовувались методи математичної статистики.

Організація дослідження. Дослідницька робота здійснювалась у три етапи протягом 2017-2018 рр. На **першому етапі** вивчались теоретичні аспекти проблеми та стан підготовки дітей до школи в практиці роботи закладів дошкільної освіти, підготовчих груп. З'ясовувалися суперечності, наявні в цьому процесі, прогнозувались шляхи їх усунення та визначалась база дослідження.

На **другому етапі** розроблялася програма педагогічного дослідження; визначалась мета, завдання, формулювалась гіпотеза, прогнозувались очікувані результати, а також їх можливі негативні наслідки. Обґрунтовувалась система критеріїв ефективності результатів дослідження, визначались контрольні та експериментальні групи в ЗДО і початкових школах, центрах розвитку дитини й групах підготовки до школи, здійснювалось обґрунтування організаційно-педагогічних умов підготовки дітей до школи, розроблялись варіанти дидактичної

моделі їх реалізації, а також форми взаємодії сім'ї, ЗДО і школи в педагогічному процесі підготовки дітей до навчання у школі.

Третій етап передбачав здійснення педагогічного експерименту, з подальшою перевіркою ефективності організаційно-педагогічних умов, що забезпечують підготовку дитини до навчання в школі. Результати експериментального дослідження піддавалися узагальненню і систематизації, кількісному і якісному аналізам. Їх апробація здійснювалась шляхом обговорення, а також упровадження в практику роботи базових ЗЗСО і ЗДО.

Експериментальна база дослідження. Дослідницька робота здійснювалась на базі ЗДО № 9 та ЗЗСО № 17 м. Кам'янця-Подільського. Усього в дослідженні взяло участь 25 дітей.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження. На рівні магістерської роботи здійснена спроба обґрунтувати та перевірити комплекс організаційно-педагогічних умов, що забезпечують необхідний рівень підготовки дітей до навчання в школі; уточнити сутність і співвідношення понять «готовність до школи», «шкільна зрілість» та структуру готовності дитини до навчання у школі; виявити соціально-педагогічні чинники впливу на якість підготовки дитини до школи.

Практична значущість результатів дослідження визначається створенням дидактичної моделі реалізації організаційно-педагогічних умов підготовки дітей до навчання в школі на основі спеціально організованої суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників виховного процесу. За результатами дослідження підготовлено методичні рекомендації з підготовки дитини до школи та методика комплексної діагностики компонентів шкільної зрілості дітей-шестирічок, що дозволяє оптимізувати процес визначення шкільної зрілості дитини, рекомендувати батькам вибір школи, адекватної психофізіологічному розвитку дитини та її особистісним нахилам; прогнозувати майбутні успіхи дошкільників на старті шкільного навчання.

Результати й матеріали дослідження можуть бути використаними в роботі

закладів дошкільної освіти, центрах розвитку дитини, закладах загальної середньої освіти різних типів, в системі вищої педагогічної освіти в процесі підготовки вихователів ЗДО та вчителів початкових класів.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження апробовані в умовах практичної педагогічної роботи. Крім того, апробація та впровадження результатів дослідження здійснювалося шляхом публікацій та доповідей на: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії педагога з дитиною» (м. Кам'янець-Подільський, 19–20.10.2017 р.) «Психологічна готовність дітей старшого дошкільного віку до шкільного навчання»; третій науково-практичній інтернет-конференції молодих науковців та студентів «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи» (м. Івано-Франківськ, 29–30.11.2017 р.) «Формування у дошкільників психологічної готовності до навчання в школі»; II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й інноваційні технології навчання» (м. Кам'янець-Подільський, 28.03.2018 р.) «Мовленнєва підготовка дітей закладів дошкільної освіти до школи»; науково-практичному семінарі «Перспективи розвитку дошкільної та початкової освіти» (м. Кам'янець-Подільський, 23.02.2018 р.) «Забезпечення наступності у навчанні дошкільників та молодших школярів»; звітній студентській конференції 2017-2018 н.р. (м. Кам'янець-Подільський, 7-8.03.2018р.) «Педагогічні особливості підготовки шестилітніх дітей до школи»; I Регіональній науково-практичній конференції «Роль і місце мистецької педагогіки у формуванні сучасної особистості» (у рамках I регіонального музичного конкурсу «MusikUniFest») (м. Кам'янець-Подільський, 23-24.03.2018 р.) «Готовність дитини до школи: співпраця з батьками»; міжвузівській науково-практичній конференції «Особливості використання навчально-виховних технологій в освітньому процесі» (м. Хмельницький, 4.04.2018 р.) «Інноваційні технології навчання в сучасній школі»; II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії педагога з дитиною» (м. Кам'янець-Подільський 22-23.10.2018 р.)

«Соціально-педагогічні умови формування готовності дітей до шкільного навчання»; інтернет-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 25.10.2018 р.) «Забезпечення наступності у навчанні дошкільників та молодших школярів»; на засіданнях кафедри теорії та методик дошкільної освіти та студентського наукового гуртка «Проблеми виховання у сучасному дошкіллі» Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Упровадження результатів дослідження здійснено в Кам'янець-Подільському ЗДО №9 «Барвистий віночок».

Структура роботи обумовлена логікою дослідження і складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

ВИСНОВКИ

1. Реформування національної системи освіти зумовлює необхідність обґрунтування теоретичних і методичних засад підготовки шестирічної дитини до школи. Під готовністю до навчання нами розуміється багаторівневе утворення, що характеризується необхідним рівнем особистісної, мовленнєвої, інтелектуальної та морфологічної підготовки дитини для успішного навчання в школі.

2. Незважаючи на наявність достатньої кількості досліджень з цієї проблеми, накопичений досвід функціонування дитячих ЗДО, усталена практика підготовки дитини до школи неповною мірою відповідає вимогам сучасної стратегії особистісно орієнтованого виховання й навчання, не забезпечує наступності між дошкільною та початковою ланками освіти. Це призводить до витіснення з життя дошкільнят специфічних для їхнього віку видів діяльності, оскільки передчасно нав'язується непритаманний віку соціальний статус учня. Установлено, що підготовка дитини до систематичного навчання на «функціональних» засадах не забезпечує необхідної якості, має ряд негативних наслідків.

3. Аналіз отриманих матеріалів дозволив обґрунтувати систему діагностики готовності до шкільного навчання, що базується на даних психолого-педагогічних досліджень. Діагностування рівнів підготовки дитини до школи передбачає змістову характеристику комплексу критеріїв, які набувають значення показників: фізична, інтелектуальна, емоційно-вольова, мотиваційна і комунікативна готовність.

4. Доведено, що ефективність процесу підготовки дітей до систематичного навчання в школі суттєво підвищується за наявності сукупності організаційно-педагогічних умов, які передбачають: взаємодію і співпрацю сім'ї, ЗДО й школи; урахування залежностей між ключовими елементами компонентів готовності й успіхами дітей у засвоєнні навчального матеріалу; варіативність і оптимальне поєднання традиційних та інтерактивних методів і організаційних форм роботи; відповідне кадрове і дидактико-методичне забезпечення.

5. Описана та експериментально перевірена дидактична модель реалізації

означених організаційно-педагогічних умов у процес підготовки дітей до школи базується на ієрархічній системі концептуальних вихідних положень.

6. До суто специфічних принципів віднесено діяльнісно-особистісний підхід до розвитку задатків дошкільника, орієнтацію на активний характер навчання і мислення, цілеспрямованість і цілісність організованого впливу на самостійну діяльність як суб'єкта освітнього процесу, а також відомі дидактичні вихідні положення. Структура моделі включає цілепокладання, методологічний і змістово-процесуальний блоки та механізм зворотного зв'язку, який реалізує діагностичну, організаційну, моніторингову та корекційну функції.

7. Процес підготовки дошкільника до системної навчальної діяльності передбачає декілька логічно-взаємопов'язаних етапів: діагностико-прогностичний (визначення психофізіологічних і педагогічних характеристик дітей і проектування програм їх розвитку); діяльнісно-формульальний (розвиток мотиваційних, особистісних, фізичних, емоційно-вольових і соціальних компетентностей дошкільника); прикінцево-оцінний (закріплення знань, умінь і навичок, а також способів діяльності як норми готовності до школи та визначення рівнів їх сформованості).

8. Доведено, що не існує окремих універсальних засобів формування того чи іншого утворення дитини. Специфіка в складність розгортання процесу підготовки до школи вимагає комплексного підходу до його здійснення, сукупності педагогічних впливів, а також створення відповідного виховного середовища.

У процесі наукового пошуку встановлено, що існує об'єктивна необхідність у подальшому дослідженні питань, пов'язаних з підготовкою дитини до систематичного навчання в школі. Потребують вивчення технології виховання дітей-шестирічок, підготовка до школи малят, які не відвідують ЗДО, створення наскрізних навчальних програм для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку, спрямованих на забезпечення цілісного характеру психофізіологічного їхнього розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвили Ш. А. Воспитательная и образовательная функции оценки учения школьников. URL: <https://hum.edu-lib.com/szbrannoe/amonashvili-sh-a-vospitatelnaya-i-obrazovatel'naya-funktsiya-otsenki-ucheniya-shkolnikov-onlayn> (дата звернення: 12.04.2018).
2. Артемова Л. В. Вчитися, граючись. URL: <https://u.to/zqRZFA> (дата звернення: 12.09.2018).
3. Базовий компонент дошкільної освіти України : Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. та ін. Київ : Видавництво, 2012. 26 с.
4. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. Київ : ІЗМН, 2008. 204с.
5. Блонский П. П. Избранные педагогические и психологические произведения : в 2-х т. / под ред. А.В. Петровского. Москва : Педагогика, 1979. Т. 1. 304 с.; Т. 2. 400с.
6. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2004. 376 с.
7. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. URL: http://elib.gnpbu.ru/text/bozhovich_lichnost-i-ee-formirovanie_2008/fs,1/ (дата звернення: 20.02.2018).
8. Васильєва Л. Вправні пальчики // Дошкільне виховання. 2012. №6. С.20-21.
9. Васильєва В.Т. Дошкольное воспитание и проблема перехода в школу // Начальная школа. 2001. №11. С.24-26.
10. Венгер Л.А. Психологическая готовность ребенка к школе // Вопросы психологии. URL: <http://uchebniki-besplatno.com/dlya-roditeley-psihologiya/venger-psihologicheskaya-gotovnost-20618.html> (дата звернення: 25.01.2018).
11. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. Санкт-Петербург : СОЮЗ, 1997. – 96 с. URL: http://pedlib.ru/Books/7/0060/7_0060-

- 1.shtml (дата звернення: 26.02.2018).
12. Гильбух Ю.З. Диагностика психологической готовности к школьному обучению // Темперамент и познавательные способности школьника. Киев, 1993. URL: <https://www.slideshare.net/lavrinenko48/ss-49823613> (дата звернення: 12.12.2017).
 13. Готовність дитини до навчання / уряд. : С. Максименко, К. Максименко, О. Главник. Київ. Мікрос-СВС, 2003. 112 с.
 14. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования. Москва : Педагогика, 1986. 240 с. URL: <https://docplayer.ru/56240360-V-v-davydov-problemy-razvivayushchego-obucheniya.html> (дата звернення: 10.11.2017).
 15. Дитина : Програма виховання і навчання дітей від 3 до 7 років. Київ : Богдана, 2003. 327 с.
 16. Дитина у сучасному соціопросторі : навч. посібн. / Т.О. Піроженко, С.О. Ладивір, К.В. Карасьова та ін.; за ред. Т.О. Піроженко. Київ, Кіровоград : Імтек-ЛТД, 2014. 272 с.
 17. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
 18. Дьяченко О.М., Лаврентьева Т.В. Психическое развитие дошкольников. URL: http://www.studmed.ru/dyachenko-om-lavrenteva-tv-dnevnik-vospitatelya-razvitie-detey-doshkolnogo-vozrasta-vypusk-1_6840ff1ae9f.html (дата звернення: 2.03.2018).
 19. Жутикова Н.В. Учителю о практике психологической помощи. URL: <http://pedagogic.ru/books/item/f00/s00/z0000020/index.shtml> (дата звернення: 2.11.2017).
 20. Закон України «Про дошкільну освіту». Київ, 2010. 32с.
 21. Запорожец А.В. Избранные психологические труды. В 2-х т. / под. ред. В.В. Давыдова, В.П. Зинченко. URL: http://publ.lib.ru/ARCHIVES/Z/ZAPOROJEC_Aleksandr_Vladimirovich/_Zaporojec_A.V..html (дата звернення: 21.04.2018).

22. Захарова Н.М. Ігрові техніки на допомогу в адаптації // Палітра педагога. 2004. № 4. С.11-13.
23. Земцова Л.И., Сушкова Е.Ю. Готовность к школьному обучению. Учебная деятельность школьников. Москва, 1999. 56 с. URL: <http://наука-pedagogika.com/viewer/7824/d?#?page=1> (дата звернення: 20.03.2018).
24. Зеньковский В.В. Психология детства. URL: <http://www.xraspb.ru/libr/Zenkovskij/psihologiya-detstva-1924-1.html> (дата звернення: 21.04.2018).
25. Кононко О.Л. Шкільна адаптація та психологічний вік // Початкова школа. 2012. №1. С. 14-16.
26. Концепція дошкільного виховання в Україні. Київ : Освіта, 1993. 16с.
27. Концепція загальної середньої освіти (12 річна школа) // Педагогічна газета. 2002. №1(91).
28. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / за ред. Л.М.Проколієнко. Київ : Рад. шк., 1989. 608 с.
29. Крутій К.Л. Концепція та методичні засади програми «Дитина в дошкільні роки». Запоріжжя : Тов: «ЛПКС»ЛТД, 2000. С. 4-17.
30. Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения : в 2-х т. / под. ред. В.В. Давыдова, А.А. Леонтьева. URL: <http://yanko.lib.ru/books/psycho/leontyev-psychology.htm> (дата звернення: 15.03.2018).
31. Лисина М. И. Лисина М.И. Проблема онтогенеза общения. URL: [http://psychlib.ru/mgppu/lis/lis.htm#\\$p1](http://psychlib.ru/mgppu/lis/lis.htm#$p1) (дата звернення: 15.03.2018).
32. Ліщук В.С. Школа сімейного виховання / під заг. ред. С.Чередниченко. Київ : ВКТФ «Кобза», 2002. 108 с.
33. Люблинская А.А. Детская психология. Москва : Просвещение, 1971. 415 с.
34. Максименко С.Д. Изучение учителем психического развития шестилетних учащихся. Київ, 2006. 103 с.
35. Малятко : Програма виховання дітей дошкільного віку / АПН України, Інститут проблем виховання АПН України. Київ, 1999. 288 с.

36. Масенко Ж.М. Особливості психолого-педагогічного підходу до дітей, що вступають до дошкільного закладу // Психолог. 2003. №17 (65).
37. Макаренко А.С. Педагогические сочинения : в 8 т. / Сост. М.Д. Виноградова, Й.Ю. Гордин, А.А. Фролов. URL: http://elib.gnpbu.ru/text/makarenko_pedagogicheskie-sochineniya_1_1983/go,2;fs,1/ (дата звернення: 15.12.2017).
38. Мухина В.С. Психология детства и отрочества. – М.: Ин-т практич. психологии, 1998. – 488 с. URL: http://www.goldbiblioteca.ru/online_psihologiya/online_psisistr8/758.php (дата звернення: 15.01.2018).
39. Назаренко Г.І. Забезпечення готовності дитини до навчання в школі: Методичні рекомендації для вихователів дошкільних закладів, вчителів початкових класів та батьків. Харків: ХОНМІБО, 2002. 20 с.
40. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. Київ : Шкільний світ, 2001. URL: https://pidruchniki.com/15970122/pedagogika/natsionalna_doktrina_rozvitku_osviti_vityag (дата звернення: 5.03.2018).
41. Немов Р.С. Психология : учеб. для студентов высш. пед. учеб. Заведений : В 3-х кн. Кн.2. Психология образования. Москва : Просвещение; Владос, 1994. 496 с. URL: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/nemov2/index.php (дата звернення: 5.03.2018).
42. Орієнтовна комплексна програма вивчення готовності дитини до шкільного навчання. URL: <http://jewishschool41.ort.org.ua/manager/templates/jewishschool41.ort.org.ua/img/gallery/umovy/orient.pdf> (дата звернення: 5.12.2017).
43. Особенности психического развития детей 6-7 летнего возраста / под ред. Д.Б.Эльконина, А.П. Венгера. URL: http://www.studmed.ru/elkonin-daniil-venger-al-red-osobennosti-psihicheskogo-razvitiya-detey-6-7-letnego-vozrasta_b068caaca3d.html (дата звернення: 20.05.2018).
44. Положення про дошкільний заклад // Дошкільне виховання. 2003. №5. С.3-6.
45. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка : підручник. 3-тє вид., випр. Київ : Академвидав, 2015. 448 с.
46. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч.

- Ч.2. Від трьох до шести (семи) років / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова [та ін.]; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. 452 с.
47. Психологічний словник. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/8prishak_osnovy_psiholog_pedagogiki/slov.htm
48. Рабочая книга школьного психолога / под ред. И.В. Дубровиной. Москва, 2010. 304 с.
49. Рогов Е.И. Определение психологической готовности детей к школьному обучению / Настольная книга практического психолога в образовании. Москва : Владос, 1995. С.37-58. URL: <https://gigabaza.ru/doc/67918-pall.html> (дата звернення: 10.08.2018).
50. Середницька А. Підготовка до школи дітей, які не відвідують дошкільних закладів // Дошк. вих. – 2001. № 8. С 4-5.
51. Стадненко Н.М., Ілляшенко Т.Д., Обухівська А.Г. Методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2001. 18 с.
52. Смирнова Е.О. Детская психология : учеб. для вузов. 3-е изд., перераб. Санкт-Петербург : Питер, 2009. 304 с. URL: http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/891/children.pdf (дата звернення: 12.01.2018).
53. Сухомлинський В. Вибрані твори у 5 т. Т. 1. Київ. 1997. URL: http://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/library/xrestomatia/sukhoml_100porad.pdf
54. Теорія та методика співпраці дитячих навчальних закладів з родинами : навч.-метод. посіб. / уклад. Н. Г. Каньоса. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2015. 116 с.
55. Теорія та технології розвитку дитячої художньої творчості : навчально-методичний посібник / укладач Н. Г. Каньоса. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2015. 188 с.

56. Удовенко М. Діагностика психологічної готовності 6-річних дітей до навчання в школі // Початкова освіта. 2003. №18 (210). Травень. С.14-46.
57. Федорович Л.О. Підготовка дітей до школи в умовах навчально-виховного комплексу : автореф. дис. ... канд.. пед. наук. Кривий Ріг, 2003. 20 с. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/8792/1.pdf> (дата звернення: 12.03.2018).
58. Формування базових якостей особистості дітей старшого дошкільного віку в ДНЗ : монографія / Г. Беленькая, С. Васильєва, Н. Гавриш, В. Маршицька та інші; за заг. ред. О. Рейпольської. Харків : Друкарня Мадрид, 2015. 330 с.
59. Формування інноваційного простору дошкільної освіти : наук.-метод. посіб. / упоряд. Н.В. Любченко, О.А. Прокопенко, А.С.Виноградова; за ред. Є.Р. Чернишової. Київ : Ун-т менедж. освіт НАПН України. 2012. Ч. 1. 112 с.
60. Шестирічки в школі / упоряд. Т. Бишова, О. Кондратюк. Київ : Ред. загальнопед. газ., 2004. 120 с.
61. Щербань П.М. Національне виховання в сім'ї : для батьків, учителів, вихователів. Київ : Культурол. ПП Боривітер, 2006. 260 с.
62. Эльконин Д.Б. Психология игры. Москва, 1978. URL: https://bookap.info/book/elkonin_psihologiya_igry/ (дата звернення: 15.07.2018).
63. Эльконин Д.Б., Венгер А.Л. Особенности психического развития детей шести-семилетнего возраста. Москва, 1988. 286 с. URL: http://www.studmed.ru/view/elkonin-daniil-venger-al-red-osobennosti-psihicheskogo-razvitiya-detey-6-7-letnego-vozrasta_b068caaca3d.html (дата звернення: 15.07.2018).